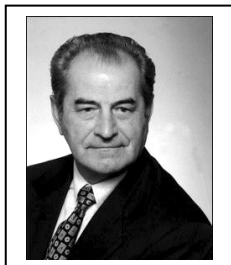

Úvodne slovo

Deti – budúcnosť národa

V čase doznievajúcej globálnej krízy, eurovalov a iných aj vnútroštátnych problémov nebýva veľa príležitostí venovať osobitnú pozornosť v našom mesačníku deťom - s výnimkou mesiaca jún.

Tradičný deň detí **Prvý jún** bol aj pred rokom 1989 prijímaný najpozitívnejšie spomedzi oficiálnych sviatkov, ktoré kvôli povinnej účasti a nezriedka strojenej oficióznosti strácali na príťažlivosti a niektoré už prirodzene zanikli. Deň detí v podnikových aj iných pracovných kolektívoch dával príležitosť na rôzne detské súťaže a rozpoznávanie talentov. Napomáhal tiež k lepšiemu vzájomnému poznávaniu sa a zblížovaniu aj rodičov. Utvárali sa priateľstvá, ktoré pretrvali aj dlhé roky. A dôležité je, že i dnes, v časoch tvrdého individualizmu, rastu nezamestnanosti a narastaniu priepastných rozdielov v príjmoch jednotlivých skupín obyvateľstva, pokračujú takéto spoločenské aktivity. Osobitne tie na pomoc deťom rôzne postihnutým. Aj tým, ktoré z rôznych dôvodov nežijú v rodinnom kruhu.

Tohto roku v oficiálnom zozname pamätných medzinárodných dní je, okrem tradičného prvého júna, **4. júna Medzinárodný deň nevinných detských obetí agresie**. Bol vyhlásený OSN v roku 1982 na výročie nevinných palestínskych a libanonských detských obetí izraelského vpádu do Libanonu. Cieľom tohto dňa je pripomenúť ľuďom, že na celom svete existuje veľa detí, ktoré sú obeťami fyzického, duševného a emocionálneho zneužívania. Tento deň prebiehajú mnohé informačné kampane zamerané na ochranu práv detí.

16. jún - Medzinárodný deň afrického dieťaťa bol vyhlásený na základe iniciatívy Organizácie africkej jednoty (OAU), pripomína sa od roku 1991 a je podporovaný Detským fondom OSN (UNICEF). V tento deň roku 1976 v Sowete pri Johannesburgu bolo zastrelených viac ako sto školákov a viac ako tisíc bolo zranených, ktorí demonštrovali proti nízkej kvalite vzdelávania a požadovali vzdelávanie vo vlastnom jazyku. Tento deň je určený ich pamiatke, ale tiež sa upozorňuje na súčasné problémy afrických detí ako je chudoba, zlý zdravotný stav, obchodovanie s deťmi a nedostatok vzdelania.

Štvrtým dňom v mesiaci, venovaným deťom je **23. jún Medzinárodný deň detských dediniek SOS**. Vznikol z iniciatívy a s podporou nezávislej medzinárodnej organizácie *SOS Kinderdorf International* a pripomína sa od roku 1987. V tento deň roku 1919 sa narodil zakladateľ dediniek SOS, Rakúšan Hermann Gmeiner. Hlavným cieľom SOS Kinderdorf International je ochrana záujmov a práv detí, poskytovanie starostlivosti a terapie pre týrané

deti. Organizácia poskytuje aj poradenské programy pre rodiny určené na pomoc pri riešení vzniknutých problémov.

S istou dávkou hrdosti tu môžeme našim čitateľom a priaznivcom SILOČIAR pripomenúť, že aj zásluhou aktivít predstaviteľov Slovenskej republiky prijalo Valné zhromaždenie Spojených národov 20. novembra 1989 **Dohovor o právach dieťaťa**. V tomto Dohovore „*Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zavazujú rešpektovať a zabezpečiť práva stanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu, ktoré je pod ich jurisdikciou, bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pokožky, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmysľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov, alebo zákonných zástupcov.*“

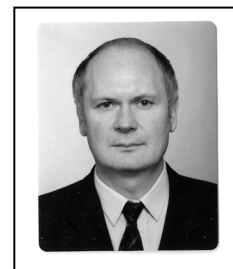
Za mimoriadne dôležité pokladáme to, čo osobitne zdôrazňuje agentúra OSN UNICEF: **dodržiavanie tohto dohovoru vyžaduje celosvetovo ďaleko viac dôrazu dôslednosti zo strany účastníckych štátov i v rámci celosvetovej spoločnosti**. A tu majú najväčšiu príležitosť preukázať svoju opodstatnenosť a efektívnosť vláda jednotlivých štátov a nemenej tak kompetentné mimovládne organizácie. V našom prípade sa to osobitne týka ochrany a výchovy cigánskych/rómskych detí. Tu nám nepomôžu akokoľvek dobre mienené, či alibistické rady zo zahraničia. Len obojstranne - **zo strany celej našej spoločnosti a rovnako tak zo strany rómskych rodičov - prísna disciplína pri dodržiavaní zákonov a pravidiel, ktoré sa riešenia tejto problematiky týkajú, počas výchovy najmenej jednej generácie!** Je to v záujme detí, ale malo by sa to týkať nielen našej republiky, ale celej Európskej únie, celej Európy. Lebo je to nielen morálne, ale i prospešné v záujme dlhodobej perspektívy ekonomického a sociálneho rozvoja celého ľudstva.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Ekonomický komentár

Riešenie podstaty Európskej únie a ďalšie smerovanie eurozóny.

Práve skončený júnový summit Európskej únie, označovaný aj ako summit krízový, riešil predovšetkým samotnú podstatu Únie a budúce smerovanie eurozóny. Od Európskej únie (EÚ) sa očakávalo, že musí urobiť zásadné rozhodnutia, ktoré ukludnia situáciu a ukážu, že projekt spoločnej meny a únie má perspektívu. Musí ukázať snahu budovať Európsku úniu ako dlhodobý projekt s koordinovanou činnosťou a

dodržiavaním dohodnutých pravidiel a disciplínou. Možno preto súhlasiť s názorom," že „Lídri EÚ dosiahli na summite v Bruseli pokrok, pre obnovenie dôvery trhov sú však potrebné ďalšie kroky", vyhlásil šéf Inštitútu pre medzinárodné financie (IIF) Charles Dallara.

Európski lídri sa po zložitých rokovaniach dohodli na vytvorení jednotného dohľadového orgánu pre banky eurozóny. Bankám by navyše malo byť umožnené aj to, že za určitých podmienok ich bude možné rekapitalizovať priamo pomocou záchranného fondu eurozóny. To by znamenalo, že pomoc bankám by jednotlivým štátom nezvýšila rozpočtový schodok. Orgán, ktorý by mal dohliadať na banky eurozóny, je akýmsi prvým krokom k vzniku európskej bankovej únie. Práve o nej sa hovorí ako o jednom z nástrojov na riešenie a predchádzanie súčasných problémov, ktoré sužujú najmä krajiny eurozóny.

Množstvo európskych ekonomík sa v poslednom období ponorilo do recesie. Niektoré krajiny trpí masívna nezamestnanosť, ktorá napríklad v Španielsku výrazne presahuje 20 percent. Kvôli tomu v Európe zosilneli hlasy, aby sa Únia nezameriavala len na úsporné kroky a reformy, ktoré presadzovalo najmä Nemecko. Francúzsko a jeho nový prezident François Hollande zase dlhodobo volá po výraznejšej podpore rastu. „Kľúčový prvok je posilnenie financovania ekonomiky tým, že sa zmobilizuje 120 miliárd eur pre bezprostredné rastové opatrenia," povedal prezident Únie. Španielsko s Talianskom na summite podmieňovali svoj súhlas s týmto takzvaným prorastovým paktom okamžitými krokmi únie, ktoré by mali zabrániť špirálovitému nárastov výdavkov spojených s obsluhou ich dlhu.

Vytvorenie predpokladov pre vznik bankovej únie v EÚ a schválenie prorastového balíka 120 mld. € je teda veľmi dôležitým hmatateľným výsledkom summitu. Bol založený na všestranných kompromisoch v záujme stanoveného cieľa, riešiť podstatu Únie a ďalšie smerovanie eurozóny. Najbližším krokom by mal byť spoločný európsky dohľad nad najväčšími bankami a spoločné ručenie za vklady ľudí a firiem. I keď na niektoré oblasti reformovaného dohľadu nie sú v súčasnosti jednoznačné odpovede, cieľ nového modelu je zrejmý, a to posilniť dohľad finančných inštitúcií najmä prostredníctvom spolupráce európskych a národných orgánov dohľadu a zabezpečiť stabilitu finančného systému.

Pri riešení budúcnosti sa treba vždy pozrieť späť, pretože došlo k danej situácii, aby sa vyhlo opakovaniu problémov v budúcnosti.

Ak by sa boli dodržiavali pravidlá Paktu stability a rastu, tak v súčasnej dobe nie je eurozóna v takých problémoch. Pravidlá boli síce správne nastavené, štáty ich však nedodržiavali. Právomoci by preto mali získať tie inštitúcie, ktoré sú mimo politických štruktúr v jednotlivých krajinách. Celá história eurozóny je spojená s nedodržiavaním dohodnutých pravidiel, na začiatku to boli aj veľké krajiny ako Nemecko a Francúzsko a aktuálne už na tri krajiny nedodržiavajú pravidlá ani ostatné krajiny

vrátane Slovenska. Zásadné právomoci vo veciach rozpočtu krajín by preto mala získať Európska komisia, aby mohla zasiahnuť a prípadne vetovať rozpočet pred tým, ako je schválený v národnom parlamente. To by posilnilo dôveru v udržateľný vývoj jednotlivých štátov.

V tejto súvislosti možno súhlasiť s názorom niekdajšieho guvernéra Národnej banky Slovenska (NBS) Ivana Šramka a predsedu Rady pre rozpočtovú zodpovednosť: „Myslím si, že výrazné ekonomické rozdiely medzi krajinami vôbec nie sú prekážkou toho, aby fungovali v menovej únii ak je dobre koordinovaná fiškálna politika. Keď si vezmeme Spojené štáty americké, tie majú ešte výraznejšie ekonomické rozdiely medzi štátmi a nikdy nikto nespochybňoval funkciu alebo dôležitosť dolára ako jednotnej meny používanej na celom území Štátov.”

Treba vziať do úvahy aj názory oponentov prijatých záverov na summite. Banková únia je veľmi podobná s integráciou rozpočtovej politiky, aj v prípade zadlžených bánk hovoríme o presunutí ich rizík a dlhov z jednotlivých štátov na celoeurópsku úroveň. Takéto kroky systematicky nič neriešia, len presúvajú bremeno z jednej strany na druhú, a z krátkeho časového horizontu na dlhší. Okrem bánk budú pod prísnejším dohľadom Bruselu aj rozpočty krajín. Vládu, ktorá by sa viac zadlžovala, by Únia donútila zmeniť rozpočet. So zladzovaním rozpočtov súvisia aj spoločné dane.

Záverom však treba vychádzať z predpokladu, že spoločná rozpočtová politika či spoločné ručenie za dlhy sú nevýhodné skôr pre veľké krajiny. V prípade bohatých štátov, ktoré majú hospodárske výsledky nad priemerom EÚ, by išlo o riziko možného poklesu ekonomickej úrovne. Pre Slovensko tendenciu väčšej integrácie smerom k EÚ napriek možným rizikám možno považovať preto za správnu politiku vlády.

Ing. Ondrej Barič, PhD.

Medzinárodné ekonomické vzťahy

ESOP - Perspektívna vlastnícka alternatíva ?

(2.časť)

Z rozvoja ESOP v USA

Z hľadiska kvantitatívneho - v roku 1974 existovali v USA necelé **dve stovky** spoločností ESOP. Postupne ich počet narastal tak, že v októbri 2011 ich v USA pôsobilo už približne **11.500** v rôznych odvetviach i oblastiach. Zamestnávali **13 miliónov účastníkov**. Rozsah ich majetku nie je zanedbateľný. V roku 2011 prevýšil **10% hodnoty majetku súkromného amerického sektoru**.

Pozoruhodné je, v *akom rozsahu a v ktorých oblastiach sa systém ESOP uplatňuje?*

Približne **2.500** ESOP spoločností je v **100% vlastníctve zamestnancov** a približne **4.000** ESOP firiem je vo väčšinovom vlastníctve zamestnancov.

Z hľadiska *zamestnanosti* - typické firmy majú **20 až 500** zamestnancov a zamestnanci sú ich väčšinovými majiteľmi.

Podľa predmetu/charakteru činnosti patria do tejto kategórie:

výrobné, ako je, napr. *Amsted Industries*, producent komponentov pre dopravné odbory – železnice, automobilový priemysel, stavebníctvo, veľká letecká firma *United Airlines* a pod.;

obchodné - okolo **330** spoločností ESOP, ku ktorým patria spoločnosti menšie, ale napr. aj veľké ako PubliX supermarkety .

A, čo je naozaj pozoruhodné z nášho hľadiska - veľký podiel v ESOP skupine v USA tvoria **výskumné organizácie**. Pracuje v nich celkovo vyše **30.000 zamestnancov**.

V súčasnosti sa v USA sa začali formovať a štátom podporovať ESOP organizácie s predpokladom že

- účasť zamestnancov na vlastníctve spoločnosti (podobne ako u družstevnej formy) zlepši konkurencieschopnosť americkej produkcie,
- napomôže zvyšovať produktivitu práce a posilní voľný trh.

Čo je podstatou ESOPu?

Hlavným charakteristickým znakom systému ESOP je prednostný predaj akcií spoločnosti vlastným zamestnancom.

Čo získavajú zamestnanci

- možnosť prednostného nákupu akcií spoločnosti za zvýhodnených podmienok,
- daňové výhody,
- navýšenie dôchodku,
- prijateľnejšie kolektívne prostredie a väčšiu istotu v zamestnaní

Vzhľadom na priestorovo limitované možnosti nášho časopisu, uvedieme v tomto úvodnom príspevku len v lakonickej forme niekoľko príkladov prosperujúcich inštitúcií zo systému ESOP v USA. Jedným z nich môže byť vyššie uvedená firma *AMSTED Industries*. Toto pomenovanie si pôvodné rôznorodé firmy zvolili v roku 1962 a nastúpili radikálnu cestu rozvoja.

Program prednostného predaja akcií firmy vlastným zamestnancom v duchu systému ESOP a do roku 1986 sa AMSTED stala súkromnou spoločnosťou s majoritným podielom jej zamestnancov. A už v roku 1998 bola v 100 percentnom vlastníctve jej zamestnancov, tzv. S ESOP firmou.

R. 1999 dosiahla najväčší vzostup získaním Varlen Corporation – výrobcu práškových komponentov a NASDAQ - obchodnej firmy v plnom rozsahu jej aktivít. V súčasnosti produkuje a zásobuje svojimi produktmi až v 85% severoamerickej trh. Firma AMSTED Industries

zamestnáva vo svojich 47 výrobných závodoch v 11 štátoch v rôznych častiach sveta 9.200 zamestnancov.¹

Zo štatistických materiálov Asociácie ESOP (ESOP Association membership information) vyplýva, že k najvýznamnejším jej predstaviteľom patria:

Publix Super Markets, Inc Lakeland, FL	84,000 zamestnancov /z/
Procter and Gamble Co. Cincinnati, OH	40,000 /z/
Amsted Industries Chicago, IL	12,500 /z/
Parsons Corporation Pasadena, CA	12,000 /z/
Lifetouch, Inc Eden Prairie, MN	11,500 /z/
W.L. Gore Associates Newark, DE Based on	7,000 /z/

Z uvedených faktov je teda zrejmé, že aj táto forma vlastníctva výskumných, výrobných, obchodných aj iných druhov organizácií môže byť úspešná v národnej, ale aj v silnej medzinárodnej konkurencii. A preto si, podľa nášho názoru, zaslúži primeranú pozornosť zo strany slovenských národohospodárskych stratégov aj našej podnikateľskej society.

Systém ESOP si postupne razí cestu z USA do ostatného sveta. Vhodné podmienky aj výsledky dosahuje, napr. v Indii.² Ale aj v ďalších štátoch. K ich poznatkom sa vrátíme v niektorom z budúcich čísel SILOČIAR.

Ing. Ladislav Lysák. DrSc.

Osobnosti

Ďalším nositeľom Nobelovej ceny, ktorého rodové korene siahajú na Slovensko, ku ktorým sa hlási, je **Dr. Douglas Dean Osheroff**.

Do vlasti svojich predkov pricestoval na pozvanie Asociácie pre mládež vedu a techniku so zámerom popularizovať vedu a techniku medzi mladými ľuďmi, ale aj na ďalších podujatiach.

Douglles D. Osheroff (Ošerov) sa narodil v roku 1945 v Aberdeene, Washington, USA. Jeho otec bol synom židovských imigrantov z Ruska. Starí rodičia z matkinej strany sa prisťahovali do Spojených štátov zo Slovenska. Preto sa mu v detskom veku mama prihovárala

¹ Dostupné na:

<http://www.amsted.com/companydevelopment.asp>

² Satyajit Dhar and Subrabhata De: ESOP Accounting in India: Measurement and Disclosure Issues, in Journal of Business and Economic Issues Vol. 1 No. 1 January 2009

aj po slovensky. A on si na viaceré z jej slov a poučení aj teraz zaspomínal pri jeho návšteve Slovenska v Bratislave aj na ďalších miestach, vrátane Mochoviec.

Bakalársky titul Osheroff získal v roku 1967 na Caltechu, kde navštevoval prednášky aj Richarda Feynmana a ako študent sa podieľal na výskumoch pre Gerryho Neugebauera. Ph.D. titul obhájil na Cornell University v roku 1973. Následne pracoval v Bellových laboratóriách 15 rokov. Tu pokračoval vo výskume nízkoteplotných javov v ^3He . Od roku 1987 pôsobil na Katedre fyziky a aplikovanej fyziky na Univerzite v Stanforde, na ktorej v rokoch 1993 - 1996 bol aj jej vedúcim. Vo výskume sa koncentruje najmä na skúmanie javov, vyvolaných extrémne nízkymi teplotami.

Dr. Douglesovi Osheroffovi udelila Nobelovu cenu švédska Kráľovská akadémia vied v roku 1996 spolu s Davidom Leem a Robertom Richardsonom za objav **supratekutosti v extrémne ochladenom hélíu**.

O svojom úsilí za poznaním tajomstiev fyziky a osobitne vlastností hélia v rôznych podmienkach až po dosiahnutie najprestížnejšieho svetového ocenenia vo fyzike Dr. Osheroff prednášal na Strojníckej fakulte Slovenskej technickej univerzity. Tu bol vzácnym hosťom aj na akademickej slávnosti k 75. výročiu založenia STU. Na slávnostnom zasadnutí Vedeckej rady a Akademického senátu STU mu bol udelený čestný vedecký titul Dr. h. c.

27. júna 2012 vzácný hosť navštívil Atómovú elektrárňu v Mochovciach spolu s manželkou Phyllis Liu-Osheroff, ktorá je odborníčkou v oblasti molekulárnej biológie. Bola to jeho prvá návšteva v jadrovom zariadení.

Čo ho v súčasnosti trápi, je nedostatok času na pokračovanie vo výskumnej práci. Čas na cestách po rôznych kontinentoch ide uňho „... na úkor študovania prírody a experimentov.“ Takže ocenenie Nobelovou cenou mu znižuje pravdepodobnosť dopracovať sa k ďalšiemu objavu.

Pre doktora Osheroffa je, napriek vysokým počtám, ktorých sa mu dostalo udelením Nobelovej ceny i od ďalších inštitúcií a osobností, príznačná i jeho skromnosť. Mladým prízvukoval „... nie som taký múdry ako si asi myslíte“. Teda, aj keď bol nadaný (prihlásil sa na štúdium na 8 univerzitách a - na všetky bol prijatý), mal priaznivé rodinné prostredie, avšak len tvrdá práca a drina viedli k jeho životnému úspechu. Z vlastností, vedúcich k úspechu vo vede i v živote, zdôrazňuje: *“inteligenciu, zvedavosť a vytrvalosť”*, pričom zvedavosť je ten počiatočný predpoklad ďalšieho napredovania.

O Osheroffovom dobrom vzťahu k vlasti jeho mamy svedčí aj to, že k nám nepricestoval po prvý raz. No, kým predtým navštívil rodinu a pobýval aj vo Vysokých Tatrách, tentoraz sa venoval viac odborným podujatiam. Aj so snahou inšpirovať a povzbudiť našu mládež k aktivite a úsiliu v štúdiu i počas kariéry vo vybranej vednej oblasti. Za čo si zaslúži vysoké uznanie.

Uvedené poznatky o nositeľoch prestížnej Nobelovej ceny so vzťahom k ich koreňom v našej vlasti

(s predpokladom, že ich počet sa skoro rozšíri) potvrdzujú, že by v priaznivých podmienkach v samostatnom štáte ich počet mohol byť a v perspektíve môže byť ďaleko väčší. Vyžaduje to však ďaleko väčšiu snahu a podporu vzdelania, vedy a výskumu. Od najnižších až po najvyššie stupne riadenia v štáte (podobne ako v USA, Rusku, Nemecku, Japonsku, Indii a i.), v regiónoch, miestnej správe, v celej spoločnosti. To si musia kompetentní, vrátane politických strán, nielen *uvedomiť*, ale hlavne: *systematicky a razantne v tomto duchu konať*. Podľa príkladu Štefánika, nositeľov Nobelovej ceny a ďaleko väčšieho počtu menej známych, zato znamenitých slovenských vedcov, ktorí prispeli a prispievajú do svetovej pokladnice vzdelania, vedy a kultúry. Nemáme sa za čo hanbiť v tom smere. Viacerí Slováci, napr. Prof. Dionýz Ilkovič a ďalší sa podieľali na tvorbe vrcholných diel svetovej vedy aj kultúry. Aj súčasné Slovensko má potenciál, ktorému vládne i mimovládne inštitúcie by mali v tejto etape pridať *menej sľubov, zato mnohonásobne viac prostriedkov*, ako sa tejto oblasti dostávalo doteraz (necelé jedno percento z ročného HDP SR). Určite sa to navráti na prospech náš, európsky i celospoločenský. Takýto reálny cieľ stojí predsa za námahu a súčinnosť všetkých zložiek a všetkých generácií slovenskej spoločnosti. I tej za hranicami, ktorá bola a je neoddeliteľnou, aktívnou súčasťou nášho národa.

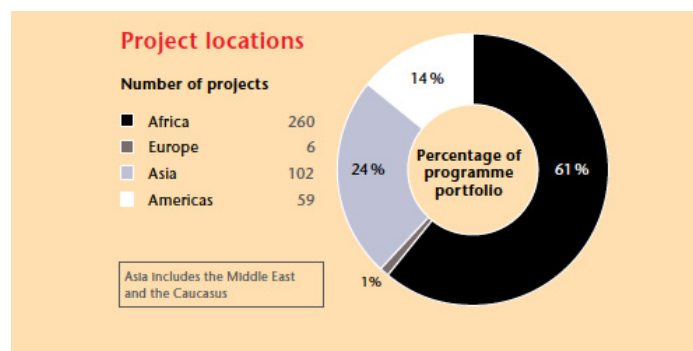
Redakcia

Mladí a veda

Lekári bez hraníc.

(2.časť)

Projekty organizácie Lekári bez hraníc vo svete

Zdroj: Médecins Sans Frontières (MSF) :/www.msf.org/

Po masívnom zemetrasení, ktoré zasiahlo Haiti, lekári začali jeden z najväčších projektov celej svojej histórie. Po vypuknutí cholery zmobilizovali stovky svojich zamestnancov a otvorili viac ako 50 centier na jej liečbu po celej krajine. Po záplavách v Pakistane rozšírili potravinový program o oblasti, v ktorých predtým nefungoval (distribuuju čistú vodu). V Mauritánii poskytujú zdravotnícku a potravinovú pomoc pre utečencov z Mali a pre miestnych obyvateľov.

V afganskej provincii Chóst otvorili pôrodnicu, ktorá umožní ženám bezpečne porodiť a ich deťom poskytne špecializovanú opateru. Otvorenie tejto nemocnice by malo znížiť detskú úmrtnosť v regióne. Rozsiahlu očkovaciu akciu vykonali v priebehu jedenástich dní v Čade, ktorej sa zúčastnilo viac ako 300 dobrovoľníkov. Lekári zaočkovali až 91 percent cieľovej populácie, ktorú tvorili ľudia v rozmedzí 1- 30 rokov.

Čo zahŕňa podpora darcov³

Príspevok	Čo môže byť z príspevku poskytnuté
\$35	Dve vysoko energetické jedlá denne pre 200 detí.
\$50	Očkovanie pre 50 ľudí proti meningitíde, osýpkam, detskej obrne alebo iným smrtiacim chorobám.
\$70	Dve základné šijacie súpravy na ošetrovanie drobných rán od šrapnelov.
\$100	Liečba infekcií antibiotikami pre približne 40 zranených detí.
\$250	Sterilizačná súprava na injekčné striekačky a ihly používané v mobilných kampaniach a očkovaníach.
\$500	Špeciálna súprava obsahujúca základné lieky, zásoby, vybavenie a oblečenie na liečbu 1500 pacientov počas 3 mesiacov.
\$1000	Záchrané dodávky na pomoc 5 000 obetiam katastrof počas celého mesiaca.
\$5500	Núdzová súprava pre starostlivosť 10 000 vysídlených ľudí počas 3 mesiacov.

Mediálnou činnosťou organizácia prostredníctvom výstavy fotografií v USA, Afrike a Európe upozornila na hrozbu podvýživy a jej smrteľný dopad.

V súčasnosti pôsobí organizácia prostredníctvom 19 partnerských sekcií. Vo viac ako 60 krajinách sveta má viac ako 2 500 medzinárodných a 25 000 miestnych spolupracovníkov. Sekcie organizácie sa nachádzajú v Holandsku, Taliansku, Grécku, Belgicku, Dánsku, Nemecku, Rakúsku, Francúzsku, Nórsku, Španielsku, Švédsku, Luxembursku, Švajčiarsku, Hongkongu, Japonsku, Kanade, USA, Austrálii a vo Veľkej Británii. Týchto 19 sekcií pracuje pod 5 operačnými centrami v Amsterdame, Barcelone, Bruseli, Ženeve a v Paríži. Slovenská republika spadá pod pôsobnosť rakúskej sekcie spolu s Českou republikou, Maďarskom a Slovinskom.

Každá zo sekcií zodpovedá správnej rade, ktorá je volená súčasnými a bývalými členmi organizácie, v priebehu riadneho valného zhromaždenia.

Odborná zdravotnícka pomoc je hlavnou úlohou organizácie. Lekári zachraňujú ľudské životy a poskytujú

preventívnu pomoc ľuďom v núdzi a pomoc pri návrate k pôvodným životom. V prípade, že v danej krajine neexistuje žiadna organizácia, ktorá by zabezpečovala distribúciu liekov a základných životných surovín, tieto služby poskytujú Lekári bez hraníc, ale iba dočasne.

Organizácia je financovaná hlavne zo zdrojov súkromných darcov, vďaka ktorým je nezávislá od vlád príslušných štátov. Môže poskytovať pomoc vo veľmi krátkej dobe pri mimoriadnych udalostiach v krajinách, ktoré často patria medzi rozvojové štáty. Organizácia sa snaží hospodáriť efektívne. Snaží sa minimalizovať náklady spojené s administráciou. V rokoch 1995 a 2009 vynaložila na misie a vzdelávacie programy viac ako 85%. Momentálne organizácia využíva až 90% financií na poskytovanie pomoci v krajinách a 10% sa využíva na administratívny chod.

Každá zo sekcií vydáva každoročne výročnú finančnú správu, ktorá je v zákonomnom súlade jednotlivých krajín. Výročná správa je k dispozícii na oficiálnej stránke organizácie a aj na stránkach sekcií.

Dominika Pisková
študentka EU, Fakulty medzinárodných vzťahov

Európska únia

Nové prvky v manažmente európskej bezpečnosti (1. časť)

Pri štúdiu manažérskych východísk medzinárodnej bezpečnosti v Európe sa opierame o skutočnosť, že medzinárodná bezpečnosť je jedným z najvýznamnejších fenoménov 21. storočia. Je výsledkom činnosti bezpečnostného systému a bezpečnostnej architektúry v súčasných medzinárodných vzťahoch a to na základe vplyvov politických, ekonomických, sociálnych, etnických a kultúrnych hodnôt, vzťahov a podmienok. Tieto otázky sa dotýkajú všetkých oblastí života spoločnosti a ich komplexnosť vyžaduje maximálnu pozornosť manažérskych štruktúr či už v oblasti obranného priemyslu, bezpečnostnej administratívy, samotnej vojenskej a policajnej praxe, alebo bežného života. Ide o mimoriadne komplikované, komplexné a kontroverzné procesy, ktorých skúmanie má relatívne dlhú tradíciu a podieľa sa na ňom celý rad vedných disciplín. Čoraz viac sa však hovorí o prepojení medzi ekonómiou a bezpečnosťou.⁴ Ide totiž o problém, kde je materiálny život s reálnymi finančnými tokmi kriticky ovplyvňovaný prebiehajúcou globálnou ekonomickou krízou.

³ Médecins Sans Frontières (MSF): *MSF Support Our Work*. [cit. 2012-25-02]. Dostupné na internete: <
<https://www.doctorswithoutborders.org/donate/what.cfm>>

⁴ Cottey, A.: *Security in the New Europe*. New York: Palgrave Macmillan, 2007. s. 46

Neschopnosť tzv. subprime klientov v USA splácať úvery viedla po roku 2006 k problémom na úverových trhoch, čo vyvrcholilo až do krízy likvidity v dôsledku straty dôvery v celom bankovom sektore, a tak v priemete do reálnej ekonomiky naštartovala ekonomická kríza. Ako sa kríza prehlbovala, banky sprísňovali svoje úverové podmienky a podniky (i domácnosti) mali čoraz väčší problém zabezpečiť si úverové financovanie. To v konečnom dôsledku spôsobilo nárast nezamestnanosti a zbrzdzenie inovácii s dopadmi na hospodársky rozvoj. Verejné financie sa dostali pod tlak, mnohé bezpečnostné projekty museli byť zrušené, mnohí aktéri bezpečnostnej politiky v Európe si nedokázali zabezpečiť vlastný podiel na jej financovaní. Manažmenty bezpečnosti od r. 2007 položili veľký dôraz na „soft“ nástroje akými sú podpora inovácií a inovatívnych riešení. V podmienkach krízy neboli a stále nie sú ochotní púšťať sa do rozmerných projektov, ktoré by si reálne hrozby bezpečnosti vyžadovali.

Situáciu bezpečnostným manažmentom komplikuje vysoká rôznorodosť v rámci Európy. Niektoré štáty sa ocitli na hranici štátneho bankrotu, iné spustili masívne proti krízové programy. Značné problémy zaznamenávajú niektoré členské krajiny Európskej únie vrátane Slovenska. Financovanie EÚ predstavuje najmä v nových členských krajinách s členstvom do 10 rokov významnú časť celkových verejných investícií, nakoľko rozpočtové obmedzenia znižujú úroveň verejných výdavkov. Tento stav pravdepodobne pretrvá aj najbližšie roky.

Problematika bezpečnosti je teda aktuálnou otázkou a je mimoriadne závažné, či Európa a jej obyvatelia budú ochotní budovať takú bezpečnostnú architektúru, ktorá zaistí bezpečnosť a perspektívu nielen sebe, ale i budúcim generáciám. Väčšina žijúcich Európanov prežila svoj život v podmienkach relatívnej bezpečnosti. Pritom ale celá spoločnosť je konfrontovaná s množstvom ohrození a narastajúcich rizík založených na značnej zložitosti a rafinovanosti. Viaceré bezpečnostné riziká dneška sú vo svojej podstate globálne alebo minimálne cezhraničné, pričom mnohé nedokážeme včas identifikovať.

Koniec minulého storočia uzatvoril kapitolu najkrvavejšej etapy dejín ľudstva a zdá sa, že za touto kapitolou by mohlo nasledovať definitívne ukončenie (seba zničenie) ľudskej civilizácie. Diktatúry sa postupne vytrácajú a pozvoľne sú uplatňované základné ľudské práva. Rozmáha sa vôľa k demokracii. Táto pozitívna vôľa, vôľa k právu a mieru však nemusí stačiť. V 3. tisícročí bude moderný svet konfrontovaný s ohrozeniami, ktoré ešte neidentifikoval. V prvom rade je však potrebné, aby bol jasne vymedzený stávajúci stav.

Práve v súčasnosti je nevyhnutné pripraviť ochranu občanov jednotlivých krajín pred dôsledkami potenciálneho teroristického pôsobenia, náboženskej nenávisťi, explozívneho prírastku obyvateľstva v rozvojových krajinách. Narastajú počty vyhnančov a utečencov, pretože sa množia vojny vo vnútri štátov i medzi štátmi. Nie je možné vylúčiť globalizačný vplyv dopravy a komunikácií. V posledných desaťročiach

sa veda, technológie a informácie, komunikácia i finančníctvo, ale aj počet aktérov svetového hospodárstva zdvojnásobili. Vplyvom globalizácie je infraštruktúra médií vzájomne prepojená. Závislosť hospodárstva na elektrine, telefóne a Internete neustále vzrastá. Kyberterorizmus, potenciálne pôsobiaci na novo vytvárané systémy bezpečnostného manažmentu, predstavuje hrozby, ktoré by ohrozili veľké percento svetovej populácie.

Medzinárodná bezpečnosť, bola počas Studenej vojny charakterizovaná bipolárnou rovnováhou síl. Táto bezpečnostná štruktúra skončila kolapsom. Nasledoval trend znižovania významu bezpečnostnej politiky počas celých 90-tych rokov 20. storočia. Výdavky na obranu a bezpečnosť celosvetovo výrazne poklesli. Hrozba globálnej nukleárnej vojny bola odstránená (aspoň vo všeobecne známych súvislostiach). Napriek niektorým očakávaniam tieto skutočnosti nevedli k pokojnému a bezpečnému prostrediu, čo zažili občania mnohých krajín napríklad:

V Afrike: Alžírsko, Angola, Burundi, Čad, Kongo, Egypt, Eritrea, Etiópia, Ghana, Guinea, JAR, Keňa, Kongo, Libéria, Mozambik, Nigéria, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Somálsko, Sudán, Uganda;

V Amerike: Guatemala, Haiti, Kolumbia, Peru;

V Ázii: Afganistan, Azerbajdžan, Bangladéš, Filipíny, Gruzínsko, India, Indonézia, Irak, Irán, Izrael, Jemen, Kambodža, Kuvajt, Laos, Libanon, Myanmar, Nepál, Pakistan, Papua Nová Guinea, Rusko, Srí Lanka, Tadžikistan;

V Európe: Albánsko, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Južoslávia, Turecko, Veľká Británia a Severné Írsko.

Očakáva sa, že úloha celosvetovej bezpečnostnej politiky bude predefinovaná. V priemyselne vyspelých krajinách sa celkovo zvyšuje dôraz na kvalitu života a na zabezpečenie individuálnej bezpečnosti, čo je v podmienkach globálnej krízy limitované. Zároveň nastáva posun v riešení krízových situácií, kde sa v oveľa vyššej miere uprednostňuje riešenia sporov diplomatickými prostriedkami. Výrazne sa upevňuje povedomie, že náklady na riešenie bezpečnostnej otázky vojenskou cestou sa stali príliš vysokými. Garantmi bezpečnosti sa z bipolárnej rovnováhy stali rôzne medzinárodné a medzivládne zoskupenia a organizácie. Ak analýzy expertov predikovali trendy bezpečnostných rizík smerujúce k rizikám nevojenského charakteru (prírodné, priemyselné a iné katastrofy), teraz sa hlavnou úlohou stalo zaistiť bezpečnosť občana pred hrozbou terorizmu. S fenoménom globalizácie a s dynamicky zvýšeným prístupom k informáciám, sa drahé a nedostupné technológie stali ďaleko dostupnejšími. Aj keď v blízkej budúcnosti svet nie je ohrozený náhlým, priamym jadrovým rizikom, je možné, že niektorá z krajín by práve týmto spôsobom mohla upevňovať svoju geopolitickú pozíciu.

Potenciálnym bezpečnostným rizikám a hrozbám sa v budúcnosti nemôže žiaden štát ubrániť sám. Počas

minulej dekády sa rozpútala diskusia ohľadom definovania inštitucionálnej štruktúry na zaistenie bezpečnosti. Táto štruktúra, ako základný inštitucionálny rámec pre medzinárodnú bezpečnosť, by mala po dobudovaní a úpravách predstavovať nový bezpečnostný systém. Bola by tak rámcom pre bezpečnostnú spoluprácu hlavných bezpečnostných aktérov a býva označovaná ako bezpečnostná architektúra.

Pojem bezpečnostná architektúra vyjadruje potrebu konštruovať a zefektívňovať fungovanie nedotvoreného bezpečnostného systému. Vychádza sa pritom z vymedzenia všetkých prvkov (medzinárodných organizácií a aktérov, štátov, medzinárodných zmlúv a dohôd), ktoré určuje ich funkcionálne väzby, mechanizmy spolupráce a príslušné nevyhnutné kompetencie.

Pre bezpečnostnú architektúru, ktorá je založená na medzinárodných vzťahoch a formuje sa po druhej svetovej vojne, ale predovšetkým od skončenia studenej vojny, je charakteristické dominantné postavenie USA ako supervelmoci. Súčasne vzrastá vplyv niektorých medzinárodných organizácií, v rámci ktorých zohrávajú kľúčovú úlohu vzájomné vzťahy EÚ, USA, Ruska a Číny. Nie je ľahké definovať bezpečnostnú politiku a zároveň si nájsť zodpovedajúce miesto v systéme dlhodobo existujúcich medzinárodných organizácií. Pri koncipovaní bezpečnostnej politiky je nevyhnutné tieto skutočnosti zobrať do úvahy, pretože existujúce organizácie už viac či menej úspešne plnili svoje poslanie. Určujúce však je stanoviť ciele medzinárodnej bezpečnosti, ktoré by mali inštitúcie tvoriace bezpečnostnú architektúru naplňovať. Tieto ciele zahŕňajú posilnenie medzinárodnej bezpečnosti vo všetkých smeroch, ochranu mieru na celom svete a posilnenie bezpečnosti hraníc, ochranu nezávislosti, kultúrnych hodnôt a spoločenských záujmov a integrity, rozvoj demokracie, vlády zákona, ľudských práv a základných slobôd a podporu medzinárodnej spolupráce v otázkach bezpečnosti.

Napriek tomu, že neexistuje model, ktorý by mohol presne určiť budúci smer a tvar bezpečnostnej architektúry, schopnosť realizovať uvedené ciele, vyčleňuje z množstva organizácií a inštitúcií pôsobiacich v oblasti medzinárodnej bezpečnosti tie organizácie, ktoré uvedené ciele rôznym spôsobom naplňujú, pôsobia komplementárne a harmonizujúco. Je možné konštatovať, že štruktúru bezpečnostného systému v súčasnosti tvoria: *Organizácia spojených národov (OSN)*, *Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)*, *Severoatlantická aliancia (NATO)*, *Európska únia (EÚ)*, *Rada Európy (RE)*, *Združenie národov juhovýchodnej Ázie (ASEAN)*, *Africká únia (AU)*, *Liga arabských štátov (LAŠ)*, *Organizácia*

dohody o kolektívnej bezpečnosti (ODKB), *Organizácia Islamskej konferencie (OIK)* a *Šanghajská organizácia spolupráce (ŠOS)*.

Charakteristika prvkov štruktúry bezpečnostnej architektúry naznačuje, že hlavné medzinárodné multilaterálne inštitúcie, ktoré prispievajú k vytváraniu medzinárodnej bezpečnosti predstavujú zložité a komplikované štruktúry, ktoré definujú inštitucionálne záujmy veľmi široko a v mnohých prípadoch zjavne expanzívnym spôsobom. Bezpečnostný systém má tak charakter komplikovanej siete početných a rôznorodých formálnych organizácií a zoskupení s extenzívnymi kompetenciami, ktoré vykazujú rysy relatívne nízkej úrovne koordinácie. Ďalšie skvalitnenie bezpečnostnej architektúry a bezpečnostného systému medzinárodnej bezpečnosti nebude predstavovať budovanie ďalších inštitúcií, ale lepšie prepojenie a využitie možností a spôsobilostí už existujúcich štruktúr s oveľa kvalitnejšou harmonizáciou, zameraním a vymedzením pôsobnosti. Bezpečnostné štruktúry nebudú iba prepojené, ale väzby medzi ich prvkami budú vzájomne posilňujúce a doplňujúce. Manažérsky pohľad v tomto zmysle preferuje nielen princíp rovnakej bezpečnosti a komplexný prístup k bezpečnosti, ale aj nedeliteľnosť bezpečnosti.

Prvky bezpečnostnej architektúry v Európe budú formované európsky bezpečnostným manažmentom v závislosti na celkovej bezpečnostnej situácii, ale najmä na zvládaní bezpečnostných rizík a doriešení množstva otázok a konfliktných situácií. V súčasnosti je možno vytýčiť päť nových prvkov pre manažment bezpečnosti v Európe:

Protiteroristické opatrenia. Európska únia, Rada Európy, a OBSE prijali celú škálu legislatívnych a operatívnych opatrení.

Ekonomická bezpečnosť. Doriešenie problémov súvisiacich s globálnou ekonomickou krízou – vytváranie ekonomickej bezpečnosti cestou boja o technologickú dominanciu Európy, uplatňovaním špičkových technológií a zefektívnením hospodárskej súťaže.

Demografická bezpečnosť. Boj proti nacionalizmu a xenofóbnym názorom v členských krajinách Európskej únie. Prekonanie odporu proti prirodzenej migrácii obyvateľstva.

Environmentálna bezpečnosť. Zastavenie degradácie životného prostredia prekračujúcej hranice členských krajín Európskej únie.

Demokratická bezpečnosť. Rozvoj parlamentnej demokracie v kontexte s rešpektom k oprávneným národným záujmom členských krajín Európskej únie.

pokračovanie
doc. PhDr. René Pawera, CSc.